

Poznámky k avifauně PR Peklo.

Josef Vrána, Česká Čermná 172

únor 2005

- 1.1. Úvod
- 1.2. Charakteristika území
- 1.3. Metodika
- 1.4. Komentář k zvláště chráněným druhům
- 1.5. Tabulka zjištěných zvláště chráněných druhů
- 1.6. Přehled chráněných druhů ptáků
- 1.7. Závěr

1.1. Úvod

1.2. Charakteristika území

1.3. Metodika

Níže uvedené výsledky jsou u všech druhů mimo výra velkého, čápa černého a kulíška nejmenšího výsledkem nahodilých pozorování ptáků při návštěvách předmětného území. Hnízda výra velkého a čápa černého byla aktivně vyhledávána a sledována v období let 1980 až 2004, u kulíška nejmenšího byla zjišťována pouze obsazená teritoria na základě akustických projevů v letech 1997 až 2004.

1.4. Komentář k zvláště chráněným druhům

1.4.1. Přehled stálých druhů přílohy I směrnice o ptácích

Moták pilich (*Circus cyaneus*)

Pravidelně protahující druh při jarní i podzimní migraci.

Výr velký (*Bubo bubo*)

Pravidelně hnízdící druh v počtu 2 – 3 párů s tendencí mírného poklesu. V roce 2004 doloženo úspěšné hnízdění 2 párů (2x1 pull.), v roce 2003 páry nehnízdlily. V posledních letech je úspěšnost hnízdění a reprodukce velmi nízká.

Hnízdiště jednotlivých párů jsou v komplexu Pekelských lesů soustředěna do území PR, v letech 1980 až 2004 se nacházela prakticky na stejných stanovištích s rozptylem obsazených kotlinek zhruba 500 m. Výři zde hnízdí výlučně na zemi, pod převislými skalkami menších nebo větších skalních bloků, ojediněle i pod vývraty. Těžištěm výskytu jsou staré bukové a smíšené porosty v levostranných částech údolí Olešenky a Metuje. Jeden pár hnízdí v porostních skupinách 32D a 33A, druhý pár v porostu 30 B, tato hnízdiště jsou každoročně obsazována. Hnízdištěm třetího páru je pravá strana údolí Metuje v lokalitě porostu 582C16 s navazující mýtinou 582C1, toto hnízdiště je nepravidelné.

Z hlediska ochrany druhu je nutné na všech stanovištích zajistit v hnízdním období (01.03. – 30.06.) klidový režim. Z hlediska ochrany stanovišť je žádoucí zamezit změnám charakteru biotopů na stanovištích prvního a druhého páru.

Kulíšek nejmenší (*Glaucidium passerinum*)

Pravidelně hnízdící druh s tendencí vzestupu početnosti v celém komplexu Pekelských lesů. Odhad početnosti pro území PR je mezi 3 až 5 páry. Na území PR byl zjištěn v oblasti Kozího hřbetu v porostních skupině 22B. Výskyt dalších pískajících samic nebo celých párů byl mimo předmětné území doložen v severním směru na k.ú. obce Česká Čermná v lokalitách Bartoňova stráň, Bartoňův kámen a Červený vrch, kde byla v červenci 2004 pozorována vyvedená mláďata (*Diviš in litt.*). Další lokality byly zjištěny východně od PR na k.ú. Nový Hrádek v okolí osady Krahulčí a v lokalitě U Mezního potoku. Výskyt druhu v oblasti byl doložen až po r. 1997.

Biotopem kulíška jsou převážně jehličnaté porosty, často podrostlé nízkým náletem, které se nacházejí v blízkosti drobných vodotečí. Druh hnízdí v dutinách po strakapoudu velkém.

Sýc rousný (*Aegolius funereus*)

Pravidelně ale velmi řídko hnízdící druh. Odhad početnosti pro území PR mezi 1 až 3 páry. V roce 1997 byl zjištěn jeden houkající samec na hřebenu Kozího hřbetu v porostní skupině 22B17, kde patrně i hnízdil. Další páry byly zjištěny mimo PR na k.ú. Česká Čermná ve zbytcích starých bukových porostů v lokalitách v údolí potoku Brodek a ve východním úbočí Malinové hory.

Hnízdění výskyt druhu je vázán na dutiny po datlu černém v menších skupinách vzrostlých buků nebo ve zbytcích bukových porostů uvnitř jehličnatých porostů. Ojedinele může hnízdit i v rozsáhlých bukových skupinách.

Z pohledu ochranných opatření je nutné zajistit ochranu předmětných skupin doupných buků v celém komplexu Pekelských lesů.

Ledňáček říční (*Alcedo atthis*)

Nehnízdící druh, který se zdržuje na toku řeky Metuje a Olešenky v období přeletů a zimování.

Žluna šedá (*Picus canus*)

Hnízdící druh. Přednost dává listnatým porostům, kde tesá dutiny v narušených stromech.

Datel černý (*Dryocopus martius*)

Pravidelně hnízdící druh na celé ploše území. Přednost dává skupinám buku ve smíšených porostech nebo čistým bučinám. Na dostatku vhodných datlích dutin je závislý výskyt sýce rousného a holuba doupnáka.

1.4.2. Přehled tažných druhů přílohy I směrnice o ptácích

Čáp černý (*Ciconia nigra*)

Pravidelné hnízdiště 1 páru. Při šíření druhu do ČR se území PR Peklo stalo jednou z prvních obsazených lokalit v severovýchodních Čechách (*DIVIŠ et HROMÁDKO 1978, VRANA in prep.*). Pár zde hnízdil již v r. 1975, kdy bylo nalezeno hnízdo na buku v porostu 30B (*Škop, Týfa, Balcar*). V dalším roce pár přesídlil do levé strany údolí Olešenky do porostu 33B15, kde hnízdil na skále až do r. 1979, kdy bylo hnízdění úmyslně přerušeno rybáři. Tento nálezný byl prvním doloženým hnízděním na skále ve východních Čechách. V r. 1980 pár postavil hnízdo na skalním výchozu v pravé straně údolí Olešenky v porostu 23C17, ale nezahnízdil. V dalším desetiletí se čápi na území PR zdržovali pravidelně, ale hnízdění nebylo během tohoto období doloženo. Patrně do údolí zaletovali jen za potravou. Až v r. 1996 bylo nalezena stavba hnízda mimo území PR na k.ú. obce Nový Hrádek na Jestřábní hoře, která však nebyla již obsazená a v zimě 97/98 zcela zanikla. V letech 2000 až 2003 úspěšně hnízdil pár na modřínu v levé straně údolí Olešenky v porostu 32D16, odkud po pádu hnízda v zimě 03/04 přesídlil k osadě Krahulčí. V zimě 04/05 byla spadlá stavba nahrazena podložkou.

Z 10 doložených případů hnízdění čápů černých v komplexu pekelských lesů pocházelo 9 nálezů právě z území nynější PR Peklo. Ptáci jednoznačně preferovali hnízdění v levé straně údolí Olešenky v porostních skupinách 33B a 32D16, kde zahnízdili v 8 případech.

Hnízdním biotopem druhu jsou těžko přístupné a tiché porosty starých bučin se skalními bloky. Z hlediska ochrany je nutné zachovat charakter hnízdních lokalit a klidový režim na obsazeném hnízdišti (15.3. – 30.06.).

Čáp bílý (*Ciconia ciconia*)

Nehnízdící druh, pouze pravidelně přeletuje nebo zaletuje na okolní bezlesé plochy za potravou.

Včelojed lesní (*Pernis apivorus*)

Pravidelně ale řídkce hnízdící druh. Podle jednotlivých pozorování lze usoudit, že preferuje starší smíšené porosty smrků s bukem. Ve skalnatých oblastech se stává kořistí výra. Výskyt byl v minulosti zjištěn v oblasti Koníčku a v údolí Olešenky. V širším okolí byl nově potvrzen u České Čermné a Krahulčího (*Diviš in litt.*).

Luňák hnědý (*Milvus migrans*)

Vzácný a ojedinělý migrant, nehnízdící druh. Doposud byl pozorován pouze v jednom případě mimo území PR v údolí mezi chatou Peklo a obcí Lipí.

Luňák červený (*Milvus milvus*)

Vzácný migrant, nehnízdící druh. V minulosti byl pozorován 1 ex. při podzimní migraci v údolí potoku Brodek. V okolí Pekelských lesů pak 1 ex. u Slavoňova a 2 ex. u Nového Hrádku.

Pochop rákosní (*Circus aeruginosus*)

Běžný migrant, zejména při podzimním tahu. Nehnízdící druh, který zaletuje na okolní plochy za potravou, zejména v okolí obce Příbyslav.

Chřástal polní (*Crex crex*)

Běžný migrant a řídkce hnízdící druh se vzestupnou tendencí početnosti v posledních letech. Vyskytuje se na nekosených loukách a v zemědělských kulturách v okolí PR.

Jeřáb popelavý (*Grus grus*)

Řídký migrant a vzácný host. Nad lesy Pekla zaletuje zejména při jarní migraci a také při svatebních letech páru, který hnízdí patrně na polském území. Dne 17.03.2004 byli pozorováni 2 ex. při přeletu nad lesy Pekla od České Čermné a dne 10.04.2004 kroužil pár při provádění svatebních letů přímo nad územím PR (*Hrachový in verb.*).

Lejsek malý (*Ficedula parva*)

Pravděpodobně vzácně hnízdí ve starých bukových porostech v údolí Olešenky a Metuje.

Ťuhák obecný (*Lanius colurio*)

Pravidelný migrant, nehnízdící druh. Hnízda si staví v keřích a remízcích na zemědělských plochách nebo při jejich okrajích v okolí PR.

1.4.3. Přehled dalších zvláště chráněných druhů ptáků

Holub doupňák (*Columba oenas*)

Pravidelně hnízdící druh se stabilní početností. Populace hnízdící v zájmovém území čítá okolo 20 párů a je situována zejména v levostranných částech údolí Olešenky a Metuje. Hnízdním biotopem holubů jsou porosty nebo skupiny buků s dutinami po datlu černém v porostových skupinách 30B, 32B16, 32D16, 32D17 a 33A17.

Z hlediska ochrany je nutné v předmětných porostech zachovat dostatek doupňých stromů.

Kavka obecná (*Corvus monedula*)

Pravidelný migrant a druh, který na území PR v letech 1980 až 2005 nehnízdil.

Krahujec obecný (Accipiter nisus)

Pravidelně hnízdící druh, který preferuje zapojené smrkové tyčkoviny. Z trofických důvodů raději obsazuje místa v blízkosti lidských sídel. Hnízdící páry byly zjištěny u osady Peklo, Jestřebí a pod Jizbicí. Mimo území PR doložen jako hnízdící u Krahujčího, Borové a České Čermné.

Křepelka polní (Coturnix coturnix)

Hnízdící druh v okolí zájmového území. Řídce se vyskytuje na plochách s vyšším vegetačním krytem a na nekosených loukách, ojediněle i na zarostlých mýtinách.

Ostříž lesní (Falco subbuteo)

Pravděpodobně hnízdící druh v okrajových částech zájmového území, kde obsazuje tohoroční hnízda po vránách šedých. Ojediněle do území zaletuje i na lov a protahuje.

Brkoslav severní (Bombycilla garrulus)

Nepravidelný zimní host. Početnost zimujících ptáků každoročně kolísá. Hejnska se většinou zdržují na okrajích obcí a u silnic, kde ozobávají jablka a šípky.

Jestřáb lesní (Accipiter gentilis)

Pravidelně hnízdící druh, který si k hnízdění vybírá starší porosty s převahou jehličnatých dřevin. V minulosti byla obsazená hnízda nalezena nad chatou Peklo v porostu 30A10 a v Jizbické stráni ve skupině 24C13. Mimo území rezervace hnízdil pravidelně 1 pár u osady Krahulčí a další v Bartoňově stráni.

Koroptev polní (Perdix perdix)

Druh zjištěn v potravě výra velkého. Patrně se vyskytuje na volných plochách v okolí komplexu pekelských lesů.

Krkavec velký (Corvus corax)

Nepravidelně hnízdící druh na území PR. První hnízdní výskyt v historii byl v území zaznamenán v roce 1985, kdy byl ve vrcholové partii Koníčku pozorován pár se vzletným mládětem (*BĚLKA, FLOUSEK, VRÁNA 1989*). Tehdy se jednalo o první doložené hnízdění na Náchodsku. V posledních pěti letech se zdržuje a patrně také hnízdí 1 pár v oblasti Kozího hřbetu a údolí Olešenky. V širším okolí je pravidelně pozorován u České Čermné.

Lejsek šedý (Muscicapa striata)

Hnízdící druh. Raději obsazuje smíšené porosty, kde hnízdí v polodutinách. Početnost druhu není známá.

Pochop rákosní (Circus aeruginosus)

Běžný migrant v období obou tahů. Na otevřené plochy v širším okolí zájmového území pravidelně zaletuje lovit.

Ořešník kropenatý (Nucifraga caryocatactes)

Hnízdící druh. V hnízdním období se ptáci zdržují v zapojených porostech smrčin nižších věkových skupin zejména v oblasti Kozího hřbetu. V bližším okolí rezervace byl dále zjištěn severněji v porostech na Kašparce a Dubovici. Častý výskyt v období podzimních potulek.

Rorýs obecný (Apus apus)

Nehnízdící druh, do území zaletuje za potravou z okolních obcí. Pravidelný migrant.

Sluka lesní (Scolopax rusticola)

Pravidelný migrant, pravděpodobně vzácně může i hnízdit.

Žuhák šedý (Lanius excubitor)

Vzácný zimní host, který byl zjištěn na otevřených plochách v okolí komplexu pekelských lesů, např. v okolí České Čermné.

Vlaštovka obecná (*Hirundo rustica*)

Nehnízdící druh. Do navržené oblasti pravidelně zaletuje za potravou z hnízdišť v okolních obcích. Pravidelný výskyt za tahu.

1.5. Tabulka zjištěných druhů

Tab. 1: Seznam chráněných druhů ptáků zjištěných v PR Peklo a v jejím okolí.

Druh	Místo výskytu	Výskyt v PR	Počet párů v PR ¹	Trend ²	Stálý druh přílohy I	Tažný druh přílohy I	Zvláště chráněný druh ³
<i>Circus cyaneus</i>	PR, okolí	migrace	0		ano		SO
<i>Bubo bubo</i>	PR	hnízdění	2 - 3	PU	ano		O
<i>Glaucidium passerinum</i>	PR, okolí	hnízdění	3 - 5 *	?	ano		SO
<i>Aegolius funereus</i>	PR, okolí	hnízdění	1 - 3 *	S	ano		SO
<i>Alcedo atthis</i>	PR, okolí	přelety, zimování	0		ano		SO
<i>Picus canus</i>	PR, okolí	hnízdění	3 *	?	ano		
<i>Dryocopus martius</i>	PR, okolí	hnízdění	5 - 7 *	?	ano		
<i>Ciconia nigra</i>	PR, okolí	hnízdění	1	S		ano	SO
<i>Ciconia ciconia</i>	PR, okolí	přelety	0			ano	O
<i>Pernis apivorus</i>	PR, okolí	hnízdění	1 - 2	S		ano	SO
<i>Milvus migrans</i>	okolí					ano	KO
<i>Milvus milvus</i>	PR, okolí	migrace	0			ano	KO
<i>Circus aeruginosus</i>	PR, okolí	migrace	0			ano	O
<i>Crex crex</i>	okolí			V		ano	SO
<i>Grus grus</i>	PR, okolí	tok, migrace	0	PV		ano	KO
<i>Lanius collurio</i>	okolí					ano	O
<i>Columba oenas</i>	PR, okolí	hnízdí	20	S			SO
<i>Corvus monedula</i>	PR, okolí	migrace	0				SO
<i>Accipiter nisus</i>	PR, okolí	hnízdění	3 - 5	S			SO
<i>Coturnix coturnix</i>	okolí						SO
<i>Falco subbuteo</i>	PR, okolí	lov, migrace					SO
<i>Bombycilla garrulus</i>	okolí	zimování					O
<i>Accipiter gentilis</i>	PR, okolí	hnízdění	2 - 3				O
<i>Perdix perdix</i>	okolí						O
<i>Corvus corax</i>	PR, okolí	hnízdění	1				O
<i>Muscicapa striata</i>	PR, okolí	hnízdění	?				O
<i>Circus aeruginosus</i>	PR, okolí	migrace					O
<i>Apus apus</i>	PR, okolí	lov					O
<i>Scolopax rusticola</i>	PR, okolí	migrace					O
<i>Lanius excubitor</i>	okolí						O
<i>Hirundo rustica</i>	PR, okolí	migrace, lov					O

¹) * - odhadovaný počet párů

²) S – stabilní stav, PV – pomalý vzestup, V – vzestup, PU – pomalý úbytek, U – úbytek, ? není znám

³) KO- kriticky ohrožený druh, SO – silně ohrožený druh, O – ohrožený druh

1.6. Přehled chráněných druhů ptáků

Počet stálých druhů přílohy I	7	5 hnízdičích
Počet tažných druhů přílohy I	9	2 hnízdičí
Počet zvláště chráněných druhů	29	10 hnízdičích

kriticky ohrožení	3	0 hnízdících
silně ohrožení	12	6 hnízdících
ohrožení	14	4 hnízdící

Literatura:

- BĚLKA T., FLOUSEK J., VRÁNA J., 1989: Postup šíření krkavce velkého (*Corvus corax* L.) v severovýchodních Čechách do roku 1985. *Zprávy MOS* 47: 19-27.
- DIVIŠ T. & HROMÁDKO M., 1978: Nový nález hnízda čápa černého (*Ciconia nigra*) na území navrhované SPR „Peklo“ v okrese Náchod. *Práce a studie KSSPPOP Východočeského kraje*, 10: 184, Pardubice.
- VRÁNA J., (in prep): Čáp černý (*Ciconia nigra* L.) v CHKO Broumovsko. *Panurus* 14